Kursplan

Fakulteten för konst och humaniora
Institutionen för kulturvetenskaper

1AE100 Arkeologi I, 30 högskolepoäng
Archaeology I, 30 credits

Huvudområde
Arkeologi

Ämnesgrupp
Arkeologi

Nivå
Grundnivå

Fördjupning
G1N

Fastställande
Fastställd 2009-12-02
Senast reviderad 2019-06-25 av Fakulteten för konst och humaniora. Reviderad kurslitteratur.
Kursplanen gäller från och med höstterminen 2019

Förkunskaper
Grundläggande behörighet.

Mål

Förväntade studieresultat för kursen som helhet

Efter avslutad kurs ska den studerande kunna:

- uttrycka och demonstrera grundläggande kunskaper om ämnet arkeologi och dess roll i samhället,
- översiktligt diskutera nordisk förhistoria, arkeologiska föremål och hur man arbetar som arkeolog,
- i skrift och tal beskriva arkeologiska problemområden och frågeställningar,
- exemplifiera samband mellan arkeologi och frågor om genus och mångfald i ett internationellt perspektiv.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 högskolepoäng
Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- definiera vad arkeologi är och ge exempel på arkeologiska verksamheter,
- beskriva och exemplifiera grundläggande drag i arkeologins historia, dess metoder och teoretiska begrepp och inriktningar,
- identifiera och jämföra grundläggande arkeologiska arbetssätt och kunna urskilja synliga spår av arkeologiska lämningar i landskapet.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder, 7 högskolepoäng
Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk stenålder,
- datera arkeologiska föremål från stenåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under stenåldern i Norden.

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder, 7 högskolepoäng
Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk bronsålder,
- datera arkeologiska föremål från bronsåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under bronsåldern i Norden.

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern, 7 högskolepoäng
Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och diskutera de grundläggande dragen i nordisk järnålder,
- datera arkeologiska föremål från järnåldern, placera dem i rätt kulturell kontext och förklara hur dessa föremål tillverkats och använts,
- diskutera och jämföra förklaringar och tolkningar av kulturhistoriska förlopp under järnåldern i Norden.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle, 4 högskolepoäng
Efter avslutad delkurs ska den studerande kunna:

- beskriva och ge exempel på samband mellan arkeologiska verksamheter och olika intressen i samhället,
- kritiskt diskutera och jämföra sätt som arkeologer kommunicerar med målgrupper,
- hantera etiska frågeställningar i relation till arkeologins roller i samhället.

Innehåll

Kursinnehåll för hela kursen

Kursen ger en introduktion till arkeologiämnet och dess historia, teorier och metoder. Vidare behandlas Nordens stenålder, bronsålder och järnålder och kunskap om arkeologiska föremål och lämningar samt arkeologins roller och funktioner i samhället. Även genus och mångfaldsfrågor behandlas.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 högskolepoäng

Delkursen introducerar det arkeologiska ämnet och vad det innebär att studera arkeologi. Kursen ger en orientering i arkeologins historia från 1600-talet fram till nutid. Centrala forskningsriktningar, metoder och teoretiska begrepp presenteras och diskuteras. Genom studiebesök vid pågående arkeologiska undersökningar eller genom fältsituationer såsom exkursioner med inventering som moment introduceras studenten i olika arkeologiska arbetssätt.

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder, 7 högskolepoäng
Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder, 7 högskolepoäng
Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern, 7 högskolepoäng

Delkurserna 2, 3 och 4 behandlar arkeologiska föremål, lämningar, kulturer och samhällen under respektive period. Tyngdpunkten ligger på Sverige med utblick till övriga Norden. Fokus ligger på förändringar över tid. Nyare och aktuell forskning presenteras och diskuteras.

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle, 4 högskolepoäng

Delkursen behandlar arkeologins roll och funktion i samtiden. Detta sker genom att anlägga ett historiskt perspektiv på relationen mellan arkeologin och samhället och genom att studera och diskutera hur arkeologer bedriver publik verksamhet.

Undervisningsformer

Undervisningen sker i form av föreläsningar, seminarier och exkursioner. Viss undervisning kan ske på distans. Exkursioner och seminarier är obligatoriska. Viss undervisning kan ske på engelska.

Examination

Kursen bedöms med betygen Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd.
För betyget Godkänd ska kursens mål vara uppnådda. Betygskriterier för betyget Väl godkänd meddelas skriftligen vid kursstart. För betyget Väl godkänd på hela kursen krävs betyget Väl godkänt på minst tre av delkurserna.

Deltagande i exkursioner och seminarier är obligatoriskt för examinering.
Delkurs 1 examineras genom muntlig presentation och skriftlig(a) uppgift(er).
Delkurs 2, 3 och 4 examineras genom muntlig(a) uppgift(er), skriftlig(a) uppgift(er), salstentamen eller grupparbeten.
Delkurs 5 examineras genom muntlig presentation och hemtentamen.

Förnyad examination ges i enlighet med Lokala regler för kurs och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linnéuniversitetet. Om universitetet beslutat att en student har rätt till särskilt pedagogiskt stöd på grund av funktionsnedsättning, har examinator rätt att ge ett anpassat prov eller att studenten genomför provet på ett alternativt sätt.

Kursvärdering

Under kursens genomförande eller i nära anslutning till kursen genomförs kursvärdering. Resultat och analys av genomförd kursvärdering ska skyndsamt återkopplas till de studenter som genomfört kursen. Studenter som deltar vid nästa kurstillfälle erhåller återkoppling vid kursstart. Kursvärdering genomförs anonymt.

återkoppling vid kursstart. Kursvärdering genomförs anonymt.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Gemensamt för alla delkurser

Price, T. D. 2015. *Ancient Scandinavia. An historical archaeology from the first humans to the vikings.* New York: Oxford University press. ISBN 9780190231972

Referenslitteratur

Renfrew, Colin & Bahn, Paul, (senaste upplagan, men upplagor fr.o.m. 2008 accepteras också). *Archaeology: theory, methods and practice.* London: Thames and Hudson. s. 167-575.

Welinder, Stig, (2009). *Sveriges historia. 13000 f.Kr.-600 e.Kr.* Stockholm: Norstedts. 502 s. ISBN 978-91-1-302376-2.

Delkurs 1, Introduktion till arkeologi, 5 hp

Renfrew, Colin & Bahn, Paul, (senaste upplagan, men upplagor fr.o.m. 2008 accepteras också). *Archaeology: theory, methods and practice.* London: Thames and Hudson. S 12-166.

Nilsson, Björn & Rudebeck, Elisabeth, (2010). Arkeologiska världar. I: Nilsson, Björn & Rudebeck, Elisabeth (red.) *Arkeologiska och förhistoriska världar. Fält, erfarenheter och stenåldersboplatser i sydvästra Skåne.* Malmö: Malmö Kulturmiljö. Ss 11-82. Tillgänglig på lärplattformen. ISBN: 9185341355

Länsstyrelsen i Halland. Gräv där du får. Om arkeologi. Kulturmiljöfunktionens årsredogörelse 2013. S 6-25. Tillgänglig som pdf på lärplattformen. ISSN 1101–1084

Delkurs 2, Nordens arkeologi I, Stenålder 7 hp

Conneller, Chantal, (2004). Becoming deer. Corporeal transformations at Star Carr. *Archaeological Dialogues* 11(1), 37–56. (19 s.)

Conneller, Chantal, (2013). Power and Society: Mesolithic Europe. I: Liv Nilsson Stutz & Sarah Tarlow. (red.) *The Oxford Handbook of the Archaeology of Death and Burial*. ISBN 9780199569069 Tillgänglig som pdf på lärplattformen. (10 s.)

Cummings, Vicky, Magdalena S. Midgley & Chris Scarre, (2015). Chambered tombs and Passage Graves of Western and Northern Europe. I: Chris Fowler, Jan Harding och Daniela Hoffman (red.) *The Oxford Handbook of Neolithic Europe.* Oxford, Oxford University Press, 813-838. ISBN-13: 978-0199545841. (25 s.)

Fuglestvedt, Ingrid (2012). The Pioneer Condition on the Scandinavian Peninsula: the Last Frontier of a 'Palaeolithic Way' in Europe, *Norwegian Archaeological Review,* 45:1, 1-29, https://doi.org/10.1080/00293652.2012.669998, (29 s.)

Grøn, Kurt, J. & Lasse Sørensen (2018), Cultural and economic negotiation: a new perspective on the Neolithic Transition of Southern Scandinavia. *Antiquity,* Volume 92, Issue 364 , 958-974, (16 s.)

Grøn, Ole, (2003). Mesolithic Dwelling Places in South Scandinavia. *Antiquity* 77 (298), 685¬708, (23 s.)

Högberg, Anders (2008). Playing with Flint: Tracing a Child's Imitation of Adult Work in a Lithic Assemblage. *Journal of Archaeological Method and Theory* 15:112–131 DOI 10.1007/s10816-007-9050-4, (19 s.)

Larsson, Mats, Lidén, Kerstin & Geoffrey Lemdahl (2012). *Mot en ny värld : yngre stenåldern i Sverige 4000-1700 f. Kr.* Studentlittertur. ISBN: 9789144073170 (224 s.)

Lødøen, Trond, K. (2015). Treatment of Corpses, Consumption of the Soul and Production pf Rockart: Approaching Late Mesolithic Mortuary Practises Reflected in the Rock Art of Western Norway. *Fennoscandia Archaeologica* XXXII, 79-99, (20 s.)

Nilsson Stutz, L. (2014). Mortuary Practices. I: Vicky Cummings, Peter Jordan, och Marek Zvelebil (red.) *The Oxford Handbook of The Archaeology and Anthropology of Hunter-Gatherers.* Oxford: Oxford University Press, 712-728. ISBN-13: 978-0199551224. (16 s.)

Papmehl-Dufay, Ludvig (2012). Just a Band Crossing the Road. On Biography, Memory and the Changing Meaning of Places. *Lund Archaeological Review,* 17-33. (14 s.)

Porr, Martin & K. W. Alt (2006). The burial of Bad Dürrenberg, Central Germany: osteopathology and osteoarchaeology of a Late Mesolithic shaman's grave. *International journal of osteoarchaeology,* 395-406. (11 s.)

Price, Douglas (2015). *Ancient Scandinavia: An Archaeological History from the First Humans to the Vikings.* Oxford university Press (kapitel 1-5, p. 1-194, ISBN: 978-0190231972, (194 s.)

Sørensen, Lars & Sabine Karg (2012). The expansion of agrarian societies towards the north new evidence for agriculture during the Mesolithic/Neolithic transition in Southern Scandinavia. *Journal of Archaeological Science* 2012, http://dx.doi.org/10.1016/ j.jas.2012.08.042, (17 s.)

Tornberg, Anna & Lars Jacobsson (2018). Care and consequences of traumatic brain injury in Neolithic Sweden: A case study of ante mortem skull trauma and brain injury addressed through the bioarchaeology of care. *International journal of osteoarchaeology,* 188-198. (10 s.)

Wyzormirska, Bozena (senaste upplagan), Bildkompendium, stenåldern. Lund: Arkeologiska Institutionen. (55 s.)

Delkurs 3, Nordens arkeologi II, Bronsålder 7 hp

Artursson, Magnus, (2005). Byggnadstradition, bebyggelse och samhällsstruktur i Sydskandinavien under senneolitikum och äldre bronsålder. I: Goldhahn, Joakim (red). *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12.* Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 39–66. (27 s.). ISSN 0282-9479.

Bergerbrant, S. & Wessman, A. (2018). Women on the move in the Nordic Bronze Age: a case study based on rock art and costume. I: Dodd, J. & Meijer, E. (red.) *Giving the Past a Future. Essays in Archaeology and Rock Art. Studies in Honour of Dr. Phil. h. c. Gerhard Milstreu.* Sid. 121–135. Oxford: Archaeopress. Tillhandahålls på kursplattformen.

Bolin, Hans, (2005). Ockuperad förhistoria – om östligt inflytande i den nordiska bronsålderskretsen. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 217–228. (11 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Goldhahn, Joakim, (2006). Från landskapens monument till monumentens landskap. Om döda och efterlevande med exempel från Bredrör, Skelhøj, Sagaholm och Mjeltehaugen. I: Østigård, Terje (red.) *Lik og ulik. Tilnærminger til variasjon i gravskikk.* Bergen: Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter, Nordisk 2, 171–202. (31 s.). ISBN 82-90273-80-0.

Goldhahn, Joakim, (2009). *Om krigens minnen och att minnas krig.*

Hvidegårdsgraven revisited #2. Kalmar: Kalmar Studies in Archaeology V. (100 s.). ISBN 9789185993406.

Goldhahn, Joakim, (2011). Skeppet som grav, kenotaf och geoglyf – några tankar om bronsålderns skeppsformade stensättningar och deras betydelse. I: Alexandersson, Kenneth, Dahlin, Michael, Palm, Veronica, Papmehl-Dufay, Ludvig & Wikell, Roger (red.) *Forntid längs ostkusten 2. Blankaholmsseminariet det tredje året, 2010.* Västervik: Västerviks Museum, 220–262. (42 s.). ISBN 978-91-977367-8-7.

Goldhahn, Joakim, Wikell, Roger, Broström, Sven-Gunnar & Ihrestam, Kenneth, (2012). Bronsålderns hällbilder i Tjust. *Tjustbygden* 2011, 35-68. (33 s.). ISSN 1402-800X.

Högberg, Anders & Olausson Deborah, (2005). Flinta under yngre bronsålder – några tankar om nu och då. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 97-124. (27 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Jensen, Jørgen & Weinreich, Torben (red.) (2009-). *Den store danske* [Elektronisk resurs] : *Gyldendals åbne encyklopædi.* København: Gyldendal. Tillgänglig på Internet: www.denstoredanske.dk

Band 2 av Danmarks Oldtid, (senaste upplagan), 611 s. i pappersversionen.

Price, T. D. 2015. *Ancient Scandinavia. An historical archaeology from the first humans to the vikings.* New York: Oxford University press. ISBN 9780190231972. Chapter six: Bronze warriors (s. 196–250). 54 s.

Ragnesten, Ulf, (2005). En rösemiljö i Arendal på Hisingen i Göteborg – ett komplext rituellt område. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 353–368. (15 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Sjögren, Lena, (2005). Minoiskt i norr? Om kulturella influenser från Kreta till Skandinavien. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 151–166. (11 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Svanberg, Fredrik, (2005). Kulthus, tempel och aristokratiska husgravar. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 308–331. (23 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Thedéen, Susanne, (2005). Till frågan om hövdingadömet under bronsåldern. I: Goldhahn, Joakim (red.) *Mellan sten och järn. Rapport från det 9:e nordiska bronsålderssymposiet, Göteborg 2003-10-09/12*. Göteborg: Gotarc Serie C, Arkeologiska skrifter 59, s. 385–401. (16 s.). ISBN 91-85245-10-0.

Wyzormirska, Bozena, (senaste upplagan), *Bildkompendium, bronsåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen, (55 s).

Referenslitteratur

Lindström, Jonathan, (2009). *Bronsåldersmordet: om arkeologi och ond bråd död.* Stockholm: Nordstredts (571 s.). ISBN 978-91-1-302378-6. Boken finns i pocketutgåva från 2011, den går också bra att använda.

Delkurs 4, Nordens arkeologi III, Järnåldern 7 hp

Ashby, S. (2015). What really caused the Viking Age? The social content of raiding and

exploration. *Archaeolgical Dialogues*, 22(1), 89-106. (17 s.)

Andrén, A. (2014). *Tracing old norse cosmology: The world tree, middle earth, and the sun from archaeological perspectives.* Lund: Nordic academic press. ISBN 978 91 8550 938 6. (180 s.)

Croix, S. (2015). The Vikings, victims of their own success? A selective view on Viking research and its dissemination. *Danish Journal of Archaeology* 4(1): 82-96. (14 s.)

Hedenstierna-Jonson, C., Kjellström, A., Zachrisson, T., Krzewinska, M., Sobrado, V., Price, N., Günther, T., Jakobsson, M., Götherström, A. & Storå, J. (2017). A female Viking warrior confirmed by genomics. *American Journal of Physical Anthropology* 164: 853–860 (8 s.)

Hem Eriksen, M. (2013) Doors to the dead. The power of doorways and thresholds in Viking Age Scandinavia. *Archaeological Dialogues* 20(2), 187-214. (27 s.)

Herschend, Frands (2009). *The Early Iron Age in south Scandinavia: social order in settlement and landscape.* Uppsala: Department of Archaeology and Ancient History, Uppsala University. ISBN: 978-91-506-2117-4. (411 s.)

Lihammer, A. (2019). *Vikingatidens härskare*. [Reviderad utgåva] Lund: Historiska media. ISBN 978 91 7545 778 9. (266 s.)

Petré, Rolf & Räf, Erika, (senaste upplagan). *Bildkompendium, järnåldern*. Lund: Arkeologiska Institutionen, (55 s.)

Price, T. D. 2015. *Ancient Scandinavia. An historical archaeology from the first humans to the vikings.* New York: Oxford University press. ISBN 9780190231972. Chapter seven: The Age of Iron, 500 BC–AD 750, OCH Chapter eight: Vikings! AD 750–1050 (s. 251–377). 126 s.
Price, N., Hedenstierna-Jonson, C., Zachrisson, T., Kjellström, A., Storå, J., Krzewinska, M., Günther, T., Sobrado, V., Jakobsson, M. & Götherström, A. (2019). Viking warrior women? Reassessing Birka chamber grave Bj.581. *Antiquity* 93 (367) : 181-198 (17 s.)

Delkurs 5, Arkeologi och samhälle 4 hp

Arwill-Nordbladh, Elisabeth, (2001). *Genusforskning inom arkeologin.* Stockholm: Högskoleverket. www.hsv.se/download/18.539a949110f3d5914ec800077760/isbn91-88874-74-5.pdf (69 s.)

Arnberg, A & Gruber, G (2014). Participate in a broader sense? Thoughts on Swedish Archaeology and approaches to the public in the Light of the Excavations in Motala 1999-2013. *Current Swedish Archaeology* 22, 2014, 157-182. Tillgänglig på http://www.arkeologiskasamfundet.se/csa/Dokument/Volumes/csa_vol_22_2014/csa_vol_22_201
-182_arnberg_gruber.pdf

Holtorf, Cornelius, (2007). *Archaeology is a brand! The meaning of archaeology in contemporary popular culture.* Oxford: Archaeopress. 180 s. ISBN 9781598741797.

Högberg, Anders (2013). Kommunikation, uppdragsarkeologi och kravspecifikationer. I: M. Malmlöf (red.), *Förmedlingens möjligheter. Några framtidsperspektiv på uppdragsarkeologi.* Rapport 2013:5 från Länsstyrelsen i Stockholms län, s. 49-70. ISBN: 978-91-7281-539-1. Tillgänglig på http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2013/R2013-5-arkeologisk-formedling-webb.pdf

Kristiansen, Kristian, (1993). The past and its great might: an essay on the use of the past. *Journal of European Archaeology 1* (1), s. 3-32. 29 s. ISSN 0965-7665.

Nordenborg Myhre, Lise, (2001). Arkeologi og nazism. I: Raudvere, Catharina, Andrén, Anders & Jennbert, Kristina (red.) *Myter om det nordiska.* Lund: Nordic Academic Press. s. 59-87. 28 s. ISBN 91-89116-19-4.

Raudvere, Catharina, (2001). Mellan romantik och politik. I: Raudvere, Catharina., Andrén, Anders & Jennbert, Kristina (red.) *Myter om det nordiska.* Lund: Nordic Academic Press. s. 11-22. 11 s. ISBN 91-89116-19-4.

Referenslitteratur

Svanberg, Fredrik & Wahlgen, Katty, (2007). *Publik arkeologi.* Lund: Nordic Academic Press. 150 s. ISBN 9789189116962.